

Пише > Сандра Никач

Квадријенале у Прагу: сценски дизајн између изложбе и извођења

Током јуна ове године (од 8. до 18. 6) Праг је поново био место одржавања Квадријенале сценског дизајна и сценског простора. Ова значајна светска манифестација траје још од 1967. Иако би дужина постојања овог догађаја могла да сугерише традиционализам и крутост концепта и форме, појавни облици Квадријенале се мењају из етапе у етапу, рефлектујући промене у реализацији, схватању и односу према дизајну простора (за игру), као и његовој презентацији, односно музеализацији.

Осим начина презентације уметничких и концептуалних домета у пољу сценског дизајна, последњих година се константно мења и место одржавања овог фестивала. Овај пут је то била тржница Холешовице (*Holešovička tržnice*), која се налази у северном делу Прага (у истоименом крају), на обали Влтаве. У питању је комплекс здања с краја 19. века, који се протеже на укупно 110.000 м² и сачињен је од више од четрдесет хала. Све до осамдесетих година двадесетог века, Холешовице је била главна градска касапница. После 1983. намена се мења, и данас Холешовице предствља еkleктичан спој праве градске пијаце, али и других садржаја попут ресторана, продавница технике, као и алтернативног извођачког простора *Jaiška78*.

НАЦИОНАЛНЕ ПОСТАВКЕ

Два основна (такмичарска) сегмента изложбе већ деценијама остала су непромењена – то су изложба земаља и региона, и студентска изложба. Одговарајући на општу тему (*Rare*), постављену од стране кустоса Квадријенале, комесари/кустоси националних поставки дефинишу сопствене концепте, и приступају реализацији наступа државе коју представљају (и из које долазе). *Rare* се односи на специфичне, појединачне поетике развијене као последица ревалуације тога шта значи близина, присуство, рањивост, људски контакт за који смо (сви) били ускраћени током пандемије. Квадријенале се враћа са мисијом да поново постане место размене и живог контакта.

Оно што је евидентно гледајући пресек постављених националних изложби ове године, јесте плуралитет погледа који се огледа у заиста еkleктичном скупу поставки које су биле ограничене на простор од неких двадесетак квадрата. Свет у рецесији, (пост)пандемијско друштво, свеприсутна еколошка криза, оружани сукоби и једна општа неизвесност су присутне теме, обрађене на веома различите начине. Неке од земаља представиле су се на веома традиционалан (можемо рећи

Национална поставка, Мађарска, фото: Давид Кумерман

превазиђен) начин, путем макета или снимака продукција изведених у претходне четири године, попут Марока или Сједињених америчких држава. Друге су, изгледа, потпуно занемариле аспект дизајна и понудиле просторе који почивају само на концепту до кога се стиже искључиво скенирањем QR кода и бескрајним читањем о ономе што је испред нас (Северна Македонија, Каталонија).

Добитник Златне триге (главне награде Квадријенала) ове године је национална поставка Кипра, под називом *Spectators in a Ghost City*. Ова инсталација те-

матизује судбину места Фамагуста, некада популарног туристичког центра, града са развијеном индустријом и инфраструктуром, која је након турске војне инвазије 1974. била напуштена читавих 46 година. Мултимедијална инсталација се састоји од макета реалних грађевина, у које су убачене пројекционе површине на којима публика може да види *архивску траћу*, снимке из периода када је овај мали град био место сусрета, и живота уопште. Утисак који ова поставка оставља је истовремено носталгичан и трагичан, топао и хладан, савремен и историјски. Он тематизује град као сцено-

Национална поставка, Кипар, фото: Давид Кумерман

графију, а преведен је у изложбени контекст користећи типична сценографска средства у комбинацији са различитим технологијама.

Награда за најбољи дизајн поставке припала је Мађарској. Када говоримо о овом националном представљању (осим евидентно одличног дизајна), говоримо и о пракси превођења извођења у музејски контекст. У задатом просторном оквиру изграђена је позорница-кутија. Са спољне стране овог кубуса постављено је 12 екрана са слушалицама (по четири екрана на

свакој од три затворене странице), на којима су емитовани кратки филмови (5-6 минута трајања), посебно снимљени за потребе ове изложбе. Они прате различите етапе усамљеничког постојања протагонисте. Унутрашњост *кутије* је веома оскудно намештена, хладна соба, из које је главни (и једини) лик на крају и успео да побегне. Ова изложба *оживљава* једном дневно, када у поставку улази перформер – певач, костимиран (*Agugac* тренерка и прљаве чарапе, изгледајући као да не постоји ниједно друго место на коме би требало да

буде) и пева арије из Шубертовог циклуса *Winterreise*. Јукстапозиција амбијента и звука чини ово дело нежним, поетичним, и изненађујуће потресним.

Једна од изложби која је на ауторку овог текста оставила посебан утисак је португалска *Half the Minutes* (*PQ Kids* награда). У питању је тактилна инсталација-лабиринт, у коме би могле бити потрошене десетине и десетине минута (да нема свести о реду који постоји испред уласка у овај мали павиљон). Португал је посетиоцима понудио *искусиво*, отеловљено, непоновљиво, а то је, по нашем мишљењу, суштина Квадријенала.

СТУДЕНТСКИ ПОГЛЕД

Док су националне поставке биле смештене унутар три различите хале тржнице Холешовице, студентска изложба била је постављена на отвореном простору, на тргу између хала тржнице. Оно што одваја студентску поставку и ону земаља и региона јесте преваходно партиципативни карактер већине виђених концепата. Чини се да студенти (процентуално) више имају на уму публику – посетиоце Квадријенала него професионалци који су задужени за презентацију земаља и региона. Студенти у старту рачунају на интеракцију, радозналост и истраживачки дух посетилаца.

Примера ради, португалску поставку је чинио велики разбој са више страница, који је публика била позвана да користи. Финска (награда за најинвентивнији дизајн студентске поставке) је рекреирала искуство ходања и звука кроз (угрожена) мочварна подручја, у покушају да осветли наш утицај на промене у природи. Посебан утисак на већину посетилаца оставила је естонска *модна ревија*, својеврсна антитеза *брзој моди*, од које су студенти, на лицу места, на дугачкој писти, креирали костиме.

Главна награда за студентску поставку додељена је Либану, истински интерактивној инсталацији која од посетиоца захтева активно учешће, и увлачи га све дубље и дубље у атмосферу и искуство турбулентних дешавања у Бејруту у последњих неколико година.

Студентска поставка, Либан, фото: Ирена Водакова

Померањем, повлачењем, пуњењем или пражњењем одређених делова поставке, други делови реагују, стварају буку или тихе звукове, и на овај начин инсталација делује на различита чула.

ФРАГМЕНТИ, ДРУГИ ПУТ

Изложба *Фрагменти* имала је своју премијеру током претходног издања Квадријенала, 2019. Овај сегмент посвећен је *аршефакцима*, предметима, објек-

Студентска поставка, Естонија, фото: Јан Хромадко

тима који настају као, условно речено, *нусџроизвод* креирања сценског догађаја. Они представљају материјално сведочење о самом процесу настанка онога што видимо као заокружен, *иџрајући* предмет (сценографија, костим, лутка, итд). Сагледани су као ретки, драгоцени објекти који, без обзира на чињеницу да немају место и функцију у извођењу, имају самосталну, појединачну вредност као дела примењене уметности.

Ове године *Фрајменџима* су били постављени на петом спрату Националне галерије у Прагу, дакле у класичном изложбеним простору. Традиционалан из-

лагачки контекст је у складу са концептом постојања овог дела фестивала. Ипак, уколико се не трудимо да избегнемо поређење са *Фрајменџима* из 2019, остаје нам реминисценција на фантастични, специфичан простор *Лайцдаријума* (где су фрагменти претходно били смештени), који би изложеним предметима (макете, лутке, макете костима и др.) дао још један ниво необичности и, изнад свега, драгосцености. Претходни пут смо могли да доживимо низ инсталација које кореспондирају са простором, док нам је ове године понуђена традиционална изложба мање или више занимљивих предмета.

Студентска поставка, Португалија, фото: Адам Мрацек

ИЗВОЂЕЊА УЖИВО (ПРОИЗВОЉНИ ЛИЧНИ УВИД)

Ономе ко никада није посетио Квадријенале сценског дизајна и сценског простора у Прагу, или макар покушао да детаљно прочита и након тога преприча појединачни дневни програм, може бити тешко схватљиво колико је, при посети овом фестивалу, фрустрирајуће сазнање да, упркос најбољим намерама и присутном ентузијазму, не можемо видети све оно што нас занима. Исто тако, немогуће је у једном оваквом тексту сажети читав низ активности, перформанса,

праћећих програма и др, који се догађају паралелно са главним (националним) изложбама.

PQ Studio Festival је платформа која је, путем отвореног позива, учинила видљивим и студенте и младе професионалце из свих сфера блиских свенском дизајну и која, по нашем мишљењу, представља најсвежији и најексперименталнији сегмент фестивала (што, наравно, може имати и своје добре и своје лоше стране).

Овом програму припадају *ConCordis*, кратка луткарска етида намењена једном гледаоцу, изведена у форми ламбе-ламбе (бразилско (минијатурно) луткарско позориште), као и *site-specific* представа *Memory Police*

Студентска поставка, Либан, фото: Јан Хромадкo

изведена на острву Штванице. Оно што је заједничко овим двома изведбама је осредњост, која можда не би била тако доживљена да је програмски текст био написан у складу са стварним извођењем.

Лични (али, чини се, и колективни) фаворит овог дела програма је *The Story of Larry*, двадесетоминутни *one man show* у коме Мориц Праксмарер уз помоћ (кесица) чаја у свим агрегатним стањима прича причу о човеку који је свој дечачки сан испунио летећи на својој баштенској столици изнад Калифорније помоћу четрдесетак хелијумских балона.

УЧЕЊЕ

Важан део Квадријенала представља едукативни сегмент, који обезбеђује мноштво одржаних радионица на различите теме. Радионице су подељене на експло-

ративне и радионице вођене очекиваним исходом. Неке су намењене искључиво студентима, док друге подразумевају заједнички рад студента и професионалаца, који припадају различитим дисциплинама. Експлоративне радионице за циљ имају уметничко изражавање, стицање нових, конкретних вештина у одређеној области или преношење знања. Други тип радионица своје финале имао је неким видом јавне презентације, било да је у питању изложба, извођење, или нешто треће. Неки од предавача на овим радионицама су Донатела Барбиери, *Ghost River Theatre*, и други.

Под едукативни сегмент бисмо подвели и низ догађаја који се назива *PQ Talks*. Ова предавања/мини конференције одржаване су свакодневно у простору *Јајшка78*, и биле су по данима подељене по тематским целинама (екологија и сценографија, перспективе јуж-

Фрагменти, фото: Ана Бенхакова

не хемисфере и посебан осврт Јужне Америке, феминистичка сценографија, модели сарадње међу дизајнерима и перформерима, и многе друге). *Key-note* говорници су били Асимве Дебора Каве (*Asimwe Deborah Kawe*), Џулијан Мејнارد Смит (*Julian Maynard Smith*), и представници украјинске културне фондације Изолација (*IZOLYATSIA*).

ГДЕ ЈЕ КВАДРИЈЕНАЛЕ ДАНАС? ИЛИ УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Уколико се на било који начин бавите, (макар) интересуете за сценски дизајн, или, шире гледано, музеолошку презентацију извођачких уметности, Квадријенале у Прагу и данас остаје најважнији догађај

који не треба пропустити после (сваке) четири године. *Ретикоси* одржавања Квадријенале је управо оно што му даје додатну вредност. Када уз ово имамо на уму и податак да је ово највећи фестивал посвећен сценском дизајну на свету, са вишедеценијском традицијом, онда можемо и оправдати, у неким случајевима можда (пре)велика очекивања.

Иако неке (националне) поставке можда не доносе савремени пресек (локалне) сцене (и да ли је то уистину најважније и неопходно у ери интернета?), сам догађај нуди пресек читавог дијапазона *пракси* креирања и излагања уметничких дела сценског дизајна. Јер управо та многострукост различитих погледа је оно што чини *сцену* сценског дизајна данас оним што јесте. _____